

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului iunie 2020 – august 2020

Libertatea de exprimare

Art. 10 din Convenție

Hotărârea din 23 iunie 2020

OOO Flavus și alții c. Rusiei

Situația de fapt

Reclamanții sunt proprietarii unor publicații online. Primul reclamant, OOO Flavus deține grani.ru, un portal de știri și de dezbateri care există încă din anul 2000 și care a fost înregistrat ca ziar electronic din anul 2003. Cel de-al doilea reclamant, dl. Kasparov, este fondatorul www.kasparov.ru, o publicație online independentă ce tratează subiecte politice și sociale, reprezentând în același timp o platformă pentru bloggeri independenți. Cel de-al treilea reclamant, dl. Mediafokus, deține Daily Newspaper online, care, începând cu anul 2004 a publicat articole elaborate de analiști politici, economiști și jurnaliști, multe dintre acestea aducând critici guvernului rus.

În decembrie 2013 a fost modificată Legea referitoare la informații, conferind Procurorului General competența de a identifica și solicita blocarea accesului către site-uri web conținând instigări la revolte în masă, activități extremiste sau la întruniri neautorizate în masă. Nu era necesară aprobarea instanței de judecată, Procurorul General depunea o cerere în vederea blocării accesului către pagina respectivă la autoritatea națională de supraveghere în materie audiovizuală, care, la rândul său, notifica providerul paginii de Internet respective. Acesta din urmă avea obligația de a bloca imediat accesul pe pagina de Internet și de a-l anunța pe proprietarul acesteia în maxim douăzeci și patru de ore.

În data de 13 martie 2014, Procurorul General a solicitat blocarea accesului pe paginile de Internet ale reclamanților, deoarece a putut fi constatată tendința de a aduce la cunoștința cititorilor evenimente publice cu caracter ilegal, desfășurate pe teritoriul Rusiei.

În data de 14 martie 2014, autoritatea națională de supraveghere în materie audiovizuală a blocat accesul pe paginile de Internet deținute de reclamanți și a solicitat furnizorilor de Internet să șteargă materialele ofensatoare pe motivul că acestea ar conține instigări la acțiuni extremiste. Reclamanții s-au adresat instanțelor de judecată, solicitând

* *Doctorandă, Facultatea de Drept, București*
Email: iulia.golgojan@drept.unibuc.ro
Manuscris primit la 21 iunie 2020.

acestora să revizuiască dispoziția de blocare a paginilor respective. Aceștia s-au plâns de faptul că blocarea, în integralitate, a accesului către paginile de Internet, fără a fi notificați în prealabil despre materialele considerate ofensatoare, încâlca procedura legală deoarece îi împiedica pe reclamanți în a restabili accesul către paginile respective prin eliminarea articolelor considerate vătămătoare.

Instanțele naționale, atât cele care au soluționat fondul, cât și cele de control judiciar au considerat că măsurile dispuse de Procurorul General și puse în executare de autoritatea națională de supraveghere în materie audiovizuală au fost adoptate în conformitate cu legea.

Motivarea și soluția Curții

Curtea constată că măsura care împiedica cititorii să acceseze paginile de Internet deținute de reclamanți constituie o ingerință din partea autorităților naționale, în dreptul reclamanților de a primi și comunica informații, din moment ce art. 10 din Convenție nu garantează numai dreptul de a transmite informații, dar și dreptul publicului de a primi informațiile respective.

În ceea ce privește cerința potrivit căreia ingerința trebuie să fie prevăzută de lege, Curtea amintește că, distinct de identificarea unei prevederi legale concrete, se impune analiza calității legii, cu alte cuvinte, aptitudinea normei respective de a permite destinatarilor să-și regleze conduita în conformitate cu cerințele actului normativ respectiv. Aplicând aceste principii cauzei concrete, Curtea observă că autoritatea națională de supraveghere în materie audiovizuală a încălcat prevederile legale deoarece nu a respectat cerința expresă de a indica URL-ul paginii web pe care erau publicate informațiile considerate prejudiciabile. Dimpotrivă, solicitarea de blocare a accesului a avut în vedere întregul domeniu de Internet deținut de reclamanți, aspect care nu a permis acestora să identifice aspectele considerate vătămătoare, pentru a le putea înlătura. De asemenea, Curtea observă faptul că Procurorul General avea competența de a dispune blocarea accesului pe pagini de Internet doar dacă acestea conțineau postări instigând la revolte în masă, activități extremiste sau la întruniri neautorizate în masă. Analizând conținutul publicațiilor considerate vătămătoare, Curtea observă că acestea nu se încadrează în niciuna din ipotezele menționate mai sus. Dimpotrivă, reclamanții aduseseră la cunoștința cititorilor o serie de evenimente de interes public, cu impact social major, care se petrecuseră în statul respectiv, fără însă a conține instigări la anumite activități.

Deși a constatat că măsurile autorităților naționale nu puteau fi considerate ca îndeplinind condiția de a fi prevăzute de lege, totuși Curtea va analiza dacă interzicerea, în totalitate, a accesului pe paginile de Internet ale reclamanților urmărește un scop legitim. Instanța de contencios european al drepturilor omului apreciază că blocarea unei pagini de Internet reprezintă o măsură extremă, care trebuie dispusă numai în cazuri foarte bine justificate. În cazul concret, nici autoritățile naționale, nici Guvernul statului pârât nu au furnizat vreun motiv pentru care paginile de Internet au fost blocate în totalitate. Drept urmare, măsurile autorităților naționale nu pot fi considerate ca urmărind un scop legitim.

De asemenea, raportat la gravitatea măsurilor ce se puteau dispune de către autoritățile

naționale, este necesar să existe o serie de garanții împotriva arbitrariului. Curtea apreciază că legislația rusească nu instituia în favoarea proprietarilor de domenii media niciun remediu procedural care să îi apere de o aplicare nelegală a prevederilor respective. Reclamanții nu aveau nicio posibilitate legală de a interveni în procedura de blocare a paginilor de Internet, iar măsura se dispunea automat, fără a analiza urgența acesteia, impactul susceptibil de a se produce, precum și necesitatea, respectiv proporționalitatea ingerinței în raport de libertatea de exprimare. În ceea ce privește acțiunile judiciare, Curtea apreciază că, raportat la puterile extinse care erau atribuite Procurorului General era foarte greu, dacă nu imposibil, de obținut o revocare judecătorească a măsurilor respective. Deficiențele menționate anterior au condus Curtea la a aprecia că remediile prevăzute de legislația națională nu îndeplineau cerința de a fi efective, astfel încât art. 13 din Convenție a fost încălcat.

Satisfacția echitabilă

Curtea a decis ca Statul pârât să achite fiecăruia dintre reclamanți suma de 10.000 euro, cu titlu de daune morale, respectiv 1.000 euro, celui de-al treilea reclamant, cu titlu de costuri și cheltuieli.

Protecția proprietății

*Art. 1 Protocolul 1 adițional la Convenție
Hotărârea din 21 iulie 2020
Credit Europe Leasing IFN S.A. c. României*

Situația de fapt

În data de 6 iulie 2005, reclamanta a încheiat un contract de leasing financiar cu societatea SC, prin administratorul acesteia. Obiectul derivat al contractului de leasing era reprezentat de un camion, pe care Societatea SC îl folosea achitând o chirie lunară, având deopotrivă posibilitatea de a îl achiziționa la finalul contractului de leasing. În 13 septembrie 2006 camionul a fost vândut unei companii de distribuție a presei R, deținute de stat.

În data de 8 septembrie 2006, reclamanta a încheiat un contract de leasing financiar cu societatea SC, prin administratorul acesteia. Potrivit contractului, 213 chioșcuri metalice deținute de reclamantă au fost date în folosința societății SC pe o perioadă de 84 de luni, în schimbul unei chirii lunare și a obligației asumate de societate de a le cumpăra la finalul contractului de leasing. Valoarea chioșcurilor a fost estimată la 856,250 euro. În 27 octombrie 2006, 15 februarie și 23 aprilie 2008 au fost încheiate încă 3 contracte similare între aceleași părți pentru aceeași perioadă, având ca obiect derivat 500 de chioșcuri din

metal (evaluate la 2,500,000 euro, excluzând taxele), 100 de chioșcuri din metal (evaluate la 600,000 euro, excluzând taxele), respectiv 20 de chioșcuri din metal (evaluate la 122,000 euro, excluzând taxele). În cadrul contractelor se prevedea că bunurile ce făceau obiectul acestora fuseseră cumpărate de reclamantă, care le-a dat în folosința societății SC, pentru întreaga perioadă în care aceasta din urmă își îndeplinea obligația de plată a chiriilor lunare. Contractele mai stipulau că, la finalul perioadei de leasing, numai în situația în care societatea SC își va fi îndeplinit toate obligațiile contractuale față de reclamantă, aceasta va fi în măsura de a transmite dreptul de proprietate asupra chioșcurilor.

În data de 22 octombrie 2007 a fost încheiat un contract de leasing financiar între reclamantă, în calitate de finanțator și societatea SC, în calitate de utilizator. Obiectul derivat al contractului de leasing era reprezentat de 6 camioane, care au fost închiriate către SC, pentru o perioadă de 6 luni de zile, în schimbul unei chirii lunare și cu opțiunea pentru aceasta de a le achiziționa la finalul leasing-ului.

În data de 9 noiembrie 2009, având în vedere că societatea SC nu și-a îndeplinit obligațiile contractuale, reclamanta i-a adus la cunoștință că au fost reziliate toate contractele de leasing, punându-i în vedere să restituie toate camioanele, chioșcurile și camioanele. În noiembrie și decembrie 2009, Societatea SC a vândut o parte din chioșcurile ce formau obiectul derivat al contractelor de leasing, către Societatea E care le-a vândut, la rândul său, către o altă societate. Între august și octombrie 2010, 49 dintre chioșcurile sus-menționate au fost vândute către companii terțe.

În data de 17 iunie 2020, DIICOT a pornit urmărirea penală vizând mai multe persoane, printre care și administratorul societății SC, dl. HA. Acesta era acuzat de spălare de bani în contextul privatizării companiei de stat R. La un moment ulterior, procurorii cărora li se repartizase cazul au dispus sechestrarea tuturor bunurilor aparținând lui H.A. și companiilor în care acesta era asociat sau administrator. Printre bunurile respective se găseau și camioanele, camionul, respectiv chioșcurile aparținând societății reclamante.

În 23 noiembrie 2010, societatea reclamantă a formulat plângere la procurorul ierarhic superior, împotriva deciziei DIICOT de a dispune măsura sechestrului asupra bunurilor menționate anterior. A precizat aceasta că bunurile respective erau în proprietatea sa și a depus dovezi în acest sens. Plângerea a fost însă respinsă. Contestăția prin care societatea reclamantă critica măsura sechestrului a fost respinsă ca inadmisibilă de către Curtea de Apel București. Ulterior, societatea reclamantă a formulat numeroase cereri către DIICOT, în legătură cu bunurile sechestrate, invocând calitatea sa de titular al dreptului de proprietate asupra acestora. Societatea reclamantă nu a primit răspuns la niciuna dintre cereri.

Între timp, o altă companie, N, care avea calitatea de persoană vătămată, s-a adresat DIICOT, solicitând ridicarea sechestrului în ceea ce privește toate bunurile vizate de această măsură, motivând că ar fi proprietar al tuturor. Procurorul competent admite această cerere și dispune ridicarea sechestrului în ceea ce privește 1390 chioșcuri. Aflând de această măsură, societatea reclamantă formulează la rândul său solicitare de ridicare a sechestrului în ceea ce privește 779 de chioșcuri, un camion, respectiv cele 6 camioane. Raportat la această solicitare, DIICOT dispune ridicarea sechestrului doar în ceea ce privește 93 dintre chioșcurile rămase, respingând cererea ca lipsită de interes pentru restul.

De asemenea, se dispune ridicarea sechestrului în ceea ce privește cele 6 camioane, însă se respinge din perspectiva camionului, deoarece este nevoie, în opinia parchetului, de verificări suplimentare. Reclamanta decide să conteste măsurile dispuse, în integralitate, criticând, printre altele, că ridicarea sechestrului a fost o simplă formalitate, deoarece bunurile nu i-au fost niciodată restituite. Reclamanta s-a plâns și de respingerea solicitării de restituire a restului chioșcurilor și a camionului.

Procurorul-șef al DIICOT a respins contestația ante-menționată ca nefondată. La data de 11 noiembrie 2019, urmărirea penală era încă în desfășurare.

Motivarea și soluția Curții

Curtea trebuie să decidă, cu prioritate, care dintre cele 3 reguli cuprinse în art. 1 Protocolul nr. 1 la Convenție este aplicabilă în cauză. În acest sens, Curtea observă că sechestrarea bunurilor în cursul unei urmăriri penale este, de principiu, o măsură care conduce la restrângerea temporară a dreptului de folosință, însă nu implică un transfer al dreptului de proprietate. Din această perspectivă, Curtea consideră sechestrul ca fiind o măsură de reglementare a folosirii bunurilor. Cu toate acestea, în cazul concret, măsura respectivă a durat aproximativ 9 ani și chiar în momentul în care a fost desființată, autoritățile nu au procedat la restituirea bunurilor către reclamantă. În aceste condiții, Curtea consideră că nu este necesar a determina cu precizie regula cuprinsă în art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție în baza căreia trebuie soluționată cererea, deoarece principiile referitoare la legitimitatea scopului urmărit de măsura, la proporționalitatea și la necesitatea păstrării unui just echilibru sunt aceleași.

În continuare, Curtea constată că măsura a fost adoptată de autoritățile române în baza unor prevederi din Codul penal și din legislație penală conexasă. Cu toate acestea, pentru Curte, a determina dacă măsura a avut o bază legală este strict legat, în această cauză, de existența unui echilibru între dispunerea sechestrului asupra bunurilor și scopul pe care această măsură trebuia să îl atingă. Așadar, Curtea apreciază că nu este necesar să stabilească dacă temeiurile legale invocate de autoritățile naționale puteau, în abstracto, să constituie o bază legală previzibilă în ceea ce privește ingerința respectivă, astfel că va continua examinarea cauzei, pentru a identifica dacă măsura urmărea un scop legitim și dacă au existat suficiente garanții procedurale în favoarea reclamantei.

În ceea ce privește scopul legitim, Curtea constată că măsura urmărește să asigure că bunurile sechestrate nu vor fi fost folosite în interesul inculpaților și în detrimentul comunității.

Ajungând la condiția proporționalității dintre măsura adoptată și scopul urmărit, Curtea amintește că a statuat, în numeroase ocazii, că, deși art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție nu conține cerințe procedurale exprese, dreptul la respectarea bunurilor sale trebuie de asemenea să implice o posibilitate rezonabilă acordată indivizilor de a contesta, în fața autorităților competente, măsurile privative de proprietate. Curtea observă că normele legale invocate de Guvernul statului pârât în acest sens reglementau într-adevăr proceduri jurisdicționale, deschise însă celor care au fost condamnați sau deținuți pe nedrept. Acesta nu era cazul reclamantei. Alt remediu procedural invocat

de Guvernul statului pârât a fost de asemenea considerat inaplicabil de către Curte, deoarece presupunea ca reclamanta să plătească întregul prejudiciu cauzat de săvârșirea infracțiunilor pentru ca sechestrul să fie ridicat.

Guvernul statului pârât a mai susținut că reclamanta avea posibilitatea de a solicita acoperirea prejudiciului de către N sau de către persoanele urmărite penal. Curtea observă însă că toate apărările statului sub acest aspect privesc cauze aflate în etapa judecătii, condiție neîndeplinită în cazul concret. Judecătorii de la Strasbourg mai constată că reclamanta nu era parte în dosarul de urmărire penală, astfel că, raportat la cadrul legal existent la momentul înființării sechestrului, nu putea contesta măsura înaintea jurisdicțiilor naționale.

În fine, Curtea recunoaște importanța unor investigații amănunțite în cazul suspiciunilor de săvârșire a infracțiunilor economice, cum era cazul în speță. Cu toate acestea, ținând cont de considerentele sus-menționate și luând în considerare mai ales durata sechestrului instituit asupra bunurilor reclamantei și valoarea considerabilă a acestora, coroborat cu inexistența unei posibilități concrete de a contesta măsura în fața instanțelor naționale, Curtea consideră că nu a existat un echilibru între interesul general al societății și interesul reclamantei, care a trebuit să suporte o sarcină excesivă în acest caz. Drept urmare, a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție.

Satisfacția echitabilă

Curtea a decis să nu se pronunțe încă asupra satisfacției echitabile, invitând reclamanta și Statul pârât să ajungă la o înțelegere sub acest aspect.

Dreptul la alegeri libere

Art. 3 Protocolul 1 la Convenție

Hotărârea din 4 august 2020

Partidul Politic "Patria" și alții c. Republica Moldova

Situația de fapt

Cererea individuală a fost formulată în calitate de reclamanti de un partid politic care a avut 14 candidați pe liste la alegerile generale din 2014, precum și de candidații respectivi. Cererea individuală adresată Curții se referă la eliminarea partidului de pe listele de participanți la alegeri cu trei zile înainte de data la care acestea urmau să aibă loc, motivat de faptul că partidul ar fi încălcat legislația electorală prin faptul de a fi dispus de fonduri nedeclarate, inclusiv de finanțare din străinătate.

Unul dintre reclamanti, dl. Usatiî este un om de afaceri moldovean înstărit, un filantropist, un politician care se ocupă cu organizarea de concerte și de evenimente anti-guvernamentale. Acesta a avut câteva încercări nereușite de a-și înființa un partid,

lovindu-se de fiecare dată de refuzul autorităților de a le autoriza funcționarea. În data de 12 septembrie 2014, partidul reclamant a fost creat și înregistrat la Ministerul Justiției fără implicarea dlui Usatiî. În data de 13 octombrie 2014, Comisia Electorală Centrală a autorizat participarea partidului reclamant la alegeri, acela fiind momentul în care dl Usatiî a apărut pe lista de candidați a partidului. În conformitate cu rezultatele unui sondaj realizat în noiembrie 2014, partidul reclamant se bucura de încrederea a 9% din populația cu drept de vot, fiind al patrulea partid ca reprezentativitate din statul pârât.

În data de 26 noiembrie 2014, cu trei zile înainte de alegeri, șeful inspectoratului general al poliției a informat Comisia Electorală Centrală despre faptul că partidul reclamant ar fi săvârșit o contravenție, solicitând retragerea autorizației de a participa la alegeri. Potrivit acestei adrese, dl. Usatiî ar fi introdus în țară, în mod oficial, aproximativ 800,000 euro. O parte din sumele respective în monedă străină au fost utilizate pentru campania electorală a partidului, în următoarele modalități:

- 6,000 euro au fost investiți într-o linie de telefonie aparținând mamei unuia dintre candidați

- 1,200 euro au fost folosiți pentru combustibilul mașinilor partidului, fără ca aceste operațiuni să figureze în datele contabile ale acestuia

- campania electorală s-a realizat cu ajutorul a 11 automobile achiziționate de către 2 dintre candidați care, potrivit informațiilor fiscale aferente anului anterior, nu dispuneau de mijloacele necesare unei astfel de achiziții.

În aceeași zi în care a primit notificarea, Comisia Electorală Centrală a decis să se adreseze Curții de Apel din Chișinău, solicitând anularea autorizării partidului reclamant de a participa la alegeri, raportat la faptele descrise în adresa șefului inspectoratului general al poliției.

Deși dl. Usatiî a încercat să demonstreze legalitatea modului de finanțare a partidului, precum și viciile procedurii care a condus la sesizarea Curții de Apel din Chișinău, solicitarea Comisiei Electorale Centrale a fost admisă. Recursul partidului reclamant a fost respins de către Curtea Supremă de Justiție.

Motivarea și soluția Curții

Analizând cererea individuală, Curtea observă că anularea înregistrării partidului constituie o ingerință atât în drepturile partidului, cât și în drepturile reclamantilor persoane fizice, prevăzute în art. 3 Protocolul nr. 1 adițional la Convenție. Ingerința era întemeiată pe art. 36 și art. 69 din Codul Electoral, care prevede posibilitatea descalificării acelor candidați care au folosit în campaniile electorale sume considerabile provenind din fonduri din străinătate și/sau din fonduri nedeclarate. Curtea consideră astfel că legea care instituie ingerința îndeplinește cerințele previzibilității.

În ceea ce privește scopul legitim pe care trebuie să îl urmărească măsura autorităților naționale, Curtea validează susținerile Guvernului statului pârât potrivit cărora ingerința a fost instituită cu scopul de a asigura buna funcționare a democrației, care implică garantarea unor condiții egale și corecte pentru toți candidații, precum și libertatea de exprimare a opiniei electoratului în alegeri.

Raportat la cerința necesității unei astfel de măsuri într-o societate democratică, Curtea observă că acuzațiile aduse de autoritățile naționale reclamantilor nu sunt dovedite de niciun mijloc de probă. Niciuna dintre entitățile implicate - începând cu șeful inspectoratului general al poliției și terminând cu Guvernul statului pârât nu au furnizat niciun mijloc de probă cu privire la faptul că în campania electorală s-ar fi folosit fonduri din străinătate sau sume nedeclarate. Suplimentar, Curtea constată că partidul reclamant nu a beneficiat de remedii suficiente împotriva arbitrariului. Comisia Electorală Centrală a informat partidul reclamant despre ședința din data de 26 noiembrie 2014 cu doar 15 minute înainte, în locul celor 12 ore prevăzute de Regulamentul acesteia. Instanțele naționale nu au reacționat în niciun fel la susținerile nedovedite ale Comisiei Electorale Centrale, însă au respins toate argumentele pertinente expuse de partidul reclamant.

Raportat la toate aspectele evidențiate anterior, Curtea constată încălcarea art. 3 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție.

Satisfacția echitabilă

Reclamantii au solicitat, cu titlu de daune materiale, sumele de bani pe care le-au investit în campania electorală. Curtea consideră că nu se poate stabili nicio legătură între pretinsele prejudicii patrimoniale invocate și încălcarea constatată, având în vedere că nu se poate determina cu exactitate dacă partidul reclamant ar fi câștigat alegerile în lipsa descalificării de către autoritățile naționale.

Curtea a decis ca Statul pârât să achite partidului reclamant suma de 7.500 euro, cu titlu de daune morale. În ceea ce privește reclamantii persoane fizice, Curtea apreciază constatarea violării unui drept prevăzut în Convenție ca reprezentând o satisfacție suficientă pentru prejudiciul moral pe care aceștia l-ar fi suferit.